

חוה נתן

אָמוּ של משיח צדקנו

על "קץ הפלאות" סיפורים, מאת בן ציון יהושע, הוצאת 'ניב', 255 עמ'.

הסופר בן ציון יהושע בונה עלילות וסיפורים, מצרף מילים שהשתלשלותם מְפַנְיִמִיּוֹת הרוח והחומר. סיפוריו זורמים בנחלי דמיון, חלום, מציאות, וזיכרונות שרובם מתרחשים בירושלים של פעם, מהם הוא קוסם עלילות בחכמה ורגש אומן, תיאורים ודימויים. דמות האם עוברת כחוט השני בסיפוריו וברומנים שלו. זאת דמות מיסטית, שרוח אלוהים מרחפת מעליה

הקורא חוֹנֶה בקריאתו תמונות רבי צבעים, הנטמעים ומתכתבים עם כל החושים והיצרים. בכתיבתו, עוצמות הַמְחִיזוֹת בגווניהם דמויות אדם, טבע, זמן ומקום. אותיות הן לבנים, שצירופיהן בניין עד, ומאמריהן, יסוד עולם

בסיפור "אָמוּ של משיח צדקנו" האם היא המספרת.

היא פותחת את סגור לבה בפני בנה הצעיר ומספרת לו על אחיו שנפטר ביום היותו בר מצווה. האם מאדירה את דמותו של הילד המת ומבלי משים ממצערת את דמותו של נוריאל. "מיכאל אחיך היה מלאך, ואתה ילד ככל הילדים ... מיכאל היה ילד יפה וחכם שהוריד את השמים לארץ... הוא ירד משמיים ויום אחד נסק אל מעבר לעננים לירח ולכוכבים ונעלם בין שביל החלב לשביל הזהב.... אתה הילד שבא לעולם במקום המלאך שלי שעלה למרומים" (עמ' 9).

האם מספרת לנוריאל, על חבלי הלידה. בזמן ההיריון בטנה נחבלה ובזמן הלידה המיילדת מזדעקת שלוולד 'שני ראשים'. כל הדמויות של השכונה מעורבים בלידה פלאית זו. המקובל חכם דואק מכריז ותוקע בשופר גדול: "אשרינו שזכינו, משיח בן דוד בא לשערי ירושלים... באה שעת הגאולה" כל העולם ראה בכך סימן של גאולה... ירושלים וארץ ישראל יוצאות מדעתן, התיאור הצבעוני והסוריאליסטי של טקס ברית המילה צופן הפתעות. האם משיח צדקנו מגיע? האם ציפיותיו של המקובל דואק התממשו?

גם בסיפור "כינורו של מיכאל" האם היא המספרת. "בוקר וערב עמדתי ליד המשקוף של הכניסה, הושטתי יד למזוזה וביקשתי מדינה עברית, עלייה חופשית... כשלחשתי 'ירושלים' חשבתני על ארץ ישראל כולה." (עמ' 189). היא מתרפקת על זכרו של מיכאל ומבקשת מאלוהי הנביא, הצדיקים והתנאים, שישמרו עליו. היא מספרת לבנה נוריאל שעניו של מיכאל התיזו ניצוצות של רוח הקודש... בלילות הייתה עומדת למראשותיו של מיכאל ומקשיבה לחלומות שחלם. ילד יוצא דופן שידיעותיו מגיעות אליו מאפיקים סמויים מן העין. ילד שנרדף על-ידי חבריו לכיתה.

רצונו העיקש של מיכאל היה לנגן בכינור. האם לוחצת על רגשות האב ומשכנעת אותו לקנות לילד כינור: "אם הילד ימות מרוב עצב שאין לו כינור, גם

אני אמות" (עמ' 191), מיכאל לימד עצמו לנגן וכדוד המלך היה שר ומנגן מזמורי תהלים.

האם מספרת, שבבר המצווה שלו דקלם ברהיטות את דרשתו, אחר הוציא את כינורו מהנרתיק, הקהל היה המום וקשוב לצלילים שמילאו את חלל בית הכנסת וריתקו את הלבבות, "מיכאל ניגן ושר בקול צלול אשא עיני אל ההרים" הקהל ליווה בהתלהבות את שירתו. השבת קרבה, מיכאל החוויר, ניגונו ושירתו נחלשו, "ונידמה היה שמיתר פקע בליבו של מיכאל... התמוטט כשהטלית והתפילין עוטפים אותו כתכריך" (עמ' 193).

האם הרעישה שמים וארץ בתפילותיה, אולם הדין נחתם.

האם מוסיפה ומספרת לנוריאל, "מיכאל בא מהחלומות וחזר לארץ החלומות... הוא משיח בן דוד שבא לבשר לעולם על הגאולה הקרבה...נוריאל, הבן היקר לי, אתה הנחמה הקטנה שלי. שמחתי שנולדת ילד רגיל. היית תלמיד טוב אבל לא גאון ולא ניגנת בכינור. באת לעולם להיות ילד ככל הילדים".

האם המופיעה בסיפורו היא אישה הגדולה מהחיים. פגשנו את דמותה הנערצת בספרי הפרוזה רחבי היריעה של הסופר "שתיקת התרנגול", ו"סימורג – ציפור האש" וביתר כתביו.

מצד אחד, אישיותה ארצית ומעשית, מקיימת את כל הכתוב על אשת חיל: "חַכְמוֹת נָשִׁים, בְּנֵתָה בֵּיתָה" (משלי יד, א). היא ממתנת את רוחו הסוערת של בעלה, מתנהלת בתושייה ותבונה, מפשרת ומגשרת במחלוקות, מיישרת הדורים ומגינה על ילדיה כלביאה. מצד שני, ברוחה ואמונתה היא מרחפת בין שמים לארץ. מיסטית באמונותיה העממיות ובעיקר, מאמינה בלב שלם בָּאֵל ומתקשרת עם רוחות צדיקים בשני מוקדים עיקריים: בתפילותיה כשהיא צמודה למזוזה (שומר דלתות ישראל, שְׂדֵי, שְׂדֵי, הכוחות שבאחדות הניגודים). מוקד שני שבו היא מתקשרת עם עליונים, הוא הבלקון המחבר כגשר בין ארץ לשמים. בבלקון גדלים צמחי מרפא ועשבי בושם ולימון שהיא מטפחת, ועופות השמים אוכלים מידה.

מהארץ היא מעלה בסלה הקשור בחבל את תנובות האדמה, פרי וירק מידיה של האיש שלה, זו עת רצון ואהבה מפיסת בין שתי הדמויות הקוטביות.

ובמבט העל שלה היא מדמה כאמור, גשר לרקיע שם נפתח שער לתפילותיה ומשאלותיה באמצעות רוחות הצדיקים, שאליהם סגדה. החיים מתנהלים בכל גווניהם וסמליותם כש"בריזות נישאות מהים הגדול שטיפסו ושייטו על פני ירושלים" (מסיפור קץ הפלאות).

חייה וחיי משפחתה נחלקים, לפני המאורעות שהתרחשו בירושלים בהם היה שפע ואחריהם, החיים במהלך המלחמה כאשר בעלה ראש המשפחה נפצע ונפטר. מקור פרנסתם אבד, וחיי המשפחה התהפכו לְחֹרָר ועוני. למרות המצב הקשה נשמרה תושייתה, גאוותה, כבודה העצמי ולא שחה זקיפות קומתה.

בסיפור "בעננים ראיתי את אמא" האם הדעתנית והרוחנית מופיעה בכוחות על, תפילותיה נענות עד כי נראה שהיא "שולטת ברוחות שבאו להשתחוות אפיים בירושלים ומשם נשבו אל העולם כולו" (עמ' 176). מוטיב האהבה וההערצה לאם ועם זאת החשש מכוחותיה המיסטיים עוברים כחוט השני בכל סיפורי הסופר בן ציון יהושע. נדמה לקורא המתבונן, שחיים שלמים נפרשים

לפניו בפנימיותם של הדברים, כאשר תיאוריהם מתחברים לרגשותיו העמוקים של הקורא עצמו.

השפה בה כתובים הסיפורים היא שורשית עשירה ובהירה, כתובה בהומור ואירוניה דקה. בקיאותו של הסופר בן ציון יהושע בארון הספרים היהודי ובמקורות חז"ל הם ערך מוסף המעשיר את סיפוריו.

הסופר פאולו קאולו, שהעיד על עומקי כתיבתו שלו, אמר: "אני הוא כל האנשים שפגשתי, אני הוא כל הקוראים שהבינו את נפשי מְסֻפְּרִי". כך הייתי אומרת גם לגבי כתיבתו של בן ציון יהושע.